

הוא היה אלוף האלופים, מפקד צבאי

לדוגמה, סופר ומחנך של דור -

אולם מעל לכל היה יצחק (הזקן) שדה

בן-אצ"ל

כנים התפרץ השיר שהרטיט פעם את הי לבבות. הרמטכ"ל, שעזב את המקום קודם לכן, שיגר אחר כך איגרת מיוחדת ליש" ראל גלילי, הביע את צעריו על אי-ההבנה. ליד הקבר נשכחו, לרגע, כל הסכסוכים שליוו את חייו הסוערים של האיש. כי בקבר זה לא נקבר רק אדם, כאן נקבר סמל. כשהתרום שיר הפלמ"ח ו' הדהד בשפלת פלשת, נסתם הגולל על תקופה של דברי ימי ישראל — תקופה שיצחק שדה היה התגלמותה האישית הי מושלמת ביותר.

עוד נשוב, נשוב אחיס'לנשק, הזקן רק יתן פקודה...

ה זקן קיבני את המפקד.
הם עברו על פניו, בטור איטי בלתי פוסק, 60 איש לדהק, נהג אנד שנרתיק הכסף על שכמו. עקרת-בית כשבדיה סל קניות מלא. פקידים שנשאו תיקי עור. יהודים דתיים חבושי כיפות. ילד בן שש. ללא תורים, שהוביל בידו ילד בן ארבע. נכי מלחמה על רגליהם המלאכותיות. עור לים חדשים מעיראק, אב שנשא על כתפיו את תינוקו, למען יראה ויזכור. כל העם הגדול, על כל שכבותיו ומעמדותיו. איש לא אמר להם לבוא. לא היתה פקוד ממשלתית אולם הם לא היו חופשיים. הם הוכרחו להופיע. אלא שההכרח בא מבפנים.

כי במותו פקד הזקן כאשר פקד כל ימי חייו: עליידי יצירת הכרח פנימי, חובה

הפטיש השובר

זכוכית

הזכוכית של יצחק שדה לא ניתנה לו כמתנת-אל. הוא רכש אותה בנעוריו רים רבייטורים. הוא אהב לצטט פסוק:

מאחורי אבנר

השבוע מצאו 25 שנים למותו של יצחק שדה. "העולם הזה" מפרסם בעמודים אלה מחדש את המאמר שכתב אבנר ביום מותו של שדה, תוך הסתייעות בדברים שסיפר לו "הזקן" בעצמו ואישים שפעלו במחיצתו, ביניהם ד"ר ישראל בר, ד"ר משה סנה, יגאל אדון ואחרים.

אותו פטיש השובר את הזכוכית מחשל את הברזל. הפטיש בחייו של יצחק שדה היה גורל משפחתי.

עובדה מזווה, אך רבת-משמעות, היא שהאדם — שהשפיע יותר מכל אחר על עיצוב דמות האדם העברי החדש בארץ היה בעצמו יליד גיטו אופייני, ילד חלוש באחת הסימטאות האפלו תביתור של וור-שה, מפואת ולבוש קפוטה. אמו, בת אחת מגדולי הרבנים, שנאה את אביו ועזבה אותו. יצחק נשאר תחילה עם האב עד שהלה נשבר מבדידותו. עבר אחר כך לבית האב החורג. אופייני לו שהשנתיים האפלות בגיטו, בהם ניסה להתאבד, לא עוררו בו אחריות כל מרירות, ושיכול היה לתאר באהבה את בני הגיטו, כולל הרב האדמוני שהרג במכותיו את תלמיד חזרו.

בבית אביו החורג, בעיר רוסלובל, התי מוגה היהדות המסורתית של הוקנים עם רוחם המהפכנית של הצעירים, שכולם נסי חפז בורם המחותרת הסוציאליסטית. אווירה של מאסר אחים, חיפושים של ז'נדרמים וסיפורים על אכזריות הקוזקים היו מנת לחמו של הגער, שהתפתח לעלם בריא, בעל כושר אתלטי, השש אל תגרות רחוב ומלחמת שכונות. יצחק לנדוברג היה מנהיג טבעי, הוא שמח על תפקיד זה. מלחמה בעוול, התקוממות נגד המשטר, תפירת מרת הסותרת את המצפון הפכו אצלו דברים מובנים מאליהם. דברים המחייבים למעשים, התקשרו בלבו עם גישה אנושית עמוקה. פרי סבל הילדות.

במלחמת העולם הראשונה ישבו יהודי רוסיה בבית, הגיעו לכל היותר למשרד צבאי בעורף. אולם יצחק לנדוברג, שאביו החורג היה מומחה לסידור עסקי השתמ"טות מהצבא, התגייס כחייל קרבי, נפצע בחזית, קיבל הלם קשה כהפגזה. הוא הפך סרו'נט זוכה לצלב גיאורג המפורסם — שני דברים נדירים מאד לגבי יהודי צבא הצאר.

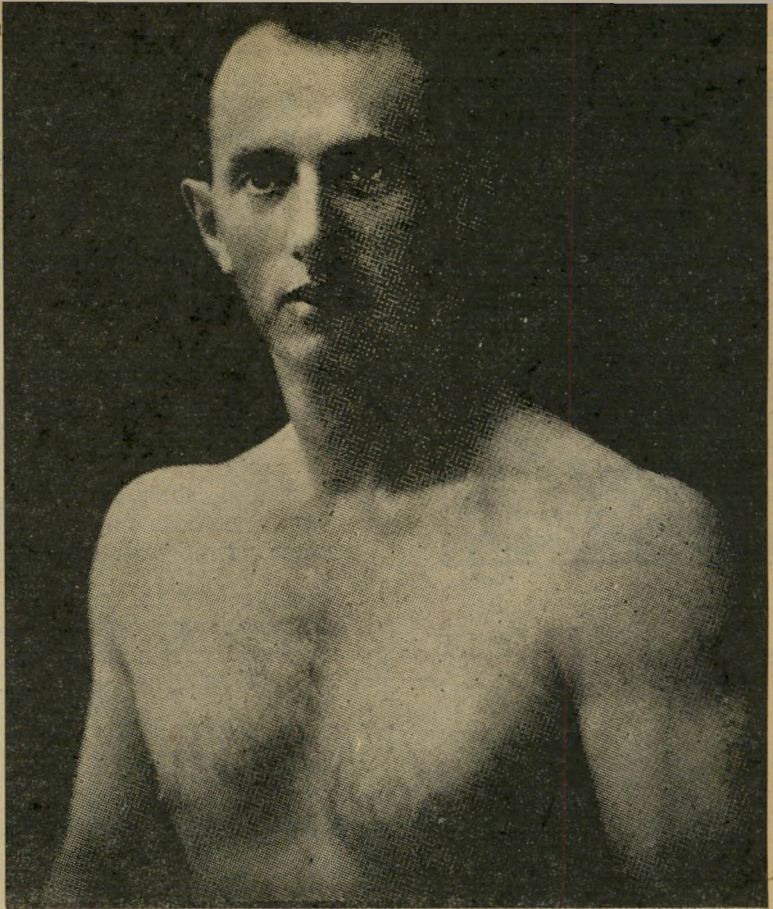
הסרג'נט הפצוע הועבר לנופש בפטר-בורג, נתמנה זמנית כקצין משטרה. בתס-

סאינה כפויה מבחוץ ושא-אפשר להשי תמט ממנה, כאשר היא שוכנת בנפשו של המחיוב.

אזורה פקודה, שגדמה לפני שלוש שנים, נשמעה שוב כשהודיע הרדיו בשעה 11 לפני הצות שיצחק שדה איבנו עוד. פיקר דיו וחניכיו, שהיו קרובים לעיר, אצו ל-בית החולים בלינסון, פתחתקת. הם מצאו שגופתו הוכנסה למקרר, כשהפתק הנושא את השם מודבק אליה. כאל גופת כל אדם אחר, הם הוציאו את הגופה, טספו אותה בסדינים לבנים, הציבו משמר כבוד. בר-צחות קרא סגן הרמטכ"ל, מרדכי מקלף, ליישיבה של קצינים, שקבעה את השתתפות הצבא בטקס ההלוויה של האלוף.

בבוקר הובאה הגופה לבית הועד הפועל בתליאביב, לאילם שנשא את הכתובת המזווה "טייל ותיור". כמו בכל המבצעים שהזקן היה קשור אליהם, פעלה גם כאן האימפרוביזציה של אנשים שהבינו את המטרה. בנות הצ"צבטרון קנו בושם, ריססו את הגולל שהפיץ ריה חורשת אורנים. מאי-שם הופיעו דגל לאומי, דגל אדום של סניף מפ"ם ודגל הפלמ"ח. שכיסו את הארון הגס, שעמד על חביות קרח. ואו הופיע העם בלי טקס, ומבלי להצי טופף באסיפה כהמון. אלא איש איש לבדו. כעשרים אלף איש עברו על פני הגופה משך ארבע שעות. העיפו בה מבט של פרידה מבלי להעצר. היה זה מעמד שהלם את רוחו של הזקן יותר מכל טקס צבאי. לעומת הרגש הגולמי שרחף באולם בר שעת ההתייחדות ההמונית, היתה ההלוויה מלאכותית יותר. הופיעו אנשים שרצו לי היראות, וכאשר עברה ההלוויה, ליד בית הבימה, ליד הצבא, השתלט הטקס. טקס של כבוד — בגבעת ברנר דיבר הרמטכ"ל, ראש הממשלה וממלא מקום הנשיא סתמו את הגולל. תותחים ירו, החיילים הצדיעו ורק ילד אחד התעלף. היה זה בנו של צבי ספקטור, מפקד סירת ה-23 שנעלמה בר שליחות סודית במלחמת סוריה.

אחרי סיום הטקס הצבאי חזרה רשות הדיבור לפלמ"ח. ליד דגלי הגדודים המורי

יצחק לנדוברג האתלט ברוסיה לפני עלייתו ארצה השש לתירות-רוחב

יצחק שדה עם שתי בנותיו איזה ורבושה החיים עם המישפחה

שדה עם יגאל אדון ומשה דיין ביום העלייה לחניתה בין הצבא לאדמה